

מסורת הש"ס

(א) לעיל כ.ט. (ב) נ"ח מוס' גיטין פד: ד"ה ומיסקי ממכות נו. ד"ה היר', (ג) מכות ט: (ד) נ"א על מכות יא: טוטה ז: (ע"ש), (ז) ב"צ קעד: [וחוין קה: [ערכין כג., (ז) בכורים פ"ג מ"ח, (ח) [נדבירס לג], (ט) כס"א נוסף: שלא יטלטו כהן עין הרע, (י) [נ"ל הכיאלוי], (יא) [נדיו על מחל ד'ר' חפרה כנ"ל], (ט) [נבירי ישכר ח], (ס) [נרלאשית לח],

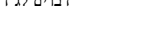
תורה אור השלם

1. וְעָתָה הָשֵׁב אֶשֶׁת הָאִישׁ בִּי וְנָבִיא הוּא וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדָךְ וְיִדְוָה וְאִם אֵינָךְ מֵשִׁיב רֹעַ בִּי מוֹת מָוֹת אֶתָּה וְכָל אֲשֶׁר יִלְךְ: בראשית כ ו 2. וְיִתְפַּלֵּל אֲבָרְהָם אֶל הָאֱלֹהִים וְיִרְפָּא אֲלֵהֶם אֵת אַבְרָמֶלֶךְ וְאֵת אִשְׁתּוֹ וְאֶמְתָּוְהִי וְלֹדֶד: בראשית כ י 3. וְאַבְרָמֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הֲגִיז גַּם צָדִיק תִּהְיֶה: הֲלֹא הוּא אָמַר לִי אֲחֵתִי הוּא וְהִיא גַּם הִוא אֶמְתָּה אֲדֹנָי אֵת אַבְרָמֶלֶךְ וְאֵת אִשְׁתּוֹ בְּכַף עֲשִׂיתִי וְאֵת: בראשית כ יז

4. כִּי עֶצֶר עָצָר יְיָ בַּעַד כָּל רָחֵם לְבִית אֲבִימֶלֶךְ עַל דְּבַר שָׂרָה אִשְׁתּ אַבְרָהָם: בראשית כ יח 5. וְיְיָ שָׁב אֶת שְׁבוּת אִיּוֹב בַּהֲתַפְּלֹו בַּעַד רַעְיוֹ וְיִסֵּף יְיָ אֵת כָּל אֲשֶׁר לְאִיּוֹב לְמַשְׁנֵהוּ:

אויב מב י 6. וְיְיָ פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ יְיָ לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דָּבַר: בראשית כא א 7. לָקַח תְּרִיבִי אֵלַי כְּלָכֶם פִּשְׁעָתָם בִּי נָאִם יְיָ: ירמיהו כ טט 8. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה עַד אֵנָה מֵאֲנִתֶּם לְשֹׁמֵר מִצְוֹתֵי וְתוֹרֹתַי: שמות טז כח 9. וּמִקְצֵה אֲחִיו לָקַח חֲמוּשָׁה אֲנָשִׁים וַיִּצְנַם לִפְנֵי פָרְעֹה: בראשית מז ב

10. יְחִי רַאיוֹנָן וְאֵל יִצְחָק וְיִדִּי מִקְוֵי מִסָּפֶר: דברים לג ו 11. וְהָאֵת לִיהוֹדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע יְיָ קוֹל יְהוֹדָה וְאֵל עַמּוֹ תִּבְרָאנוּ וְיִדִּי רָב לוֹ וְעוֹד מִצְרַיִם תִּהְיֶה: דברים לג ז

רבינו הננאל

יכול אפילו אילן סרק מעולה בדמים מקוריהו.
מאכל תכרות אילן סרק ותניח אילן מאכל, תלמי לומ' רק. וקיימא לו אכין ורקין מיעוטינן, שמע מינה מותר להניח אילן סרק אם הוא מעולה בדמים ולכרות בבניין המצר אילן, ושמאל רוב חסדא קצצו אילנות משום דמכחשי אילנות טובים אהו, וכולן דרך אחת, לא אסרא אלא במקום דליכא פסידא אבל היכא דאיכא פסידא שרי, (ואף על פי) שנתן לו כל ממון שבעולם, אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו כול'. ת"ר כל אלה שאמרו דמי בשח, אבל צערו כלומ' צער נפשו אינו נמחל לו וכול'. פיר', שבא מלאך להרוג אבימלך מפני שלא שאלו לאברהם על עיסקי אכילה ושתייה אלא על עיסקי אשתו. מיכן אמרו בן נוח נהרג שהיה לו ללמד ממעשה אבימלך ולא למד. פיר', שלוש עצירות באיש שכבת זרע כמשמטו, קטנים השתתג מי רגלים ופי טבעת מקום הוצאת הרעי, מוסף באשה פתיחת הרוחם בעת הלידה. כת' אשה כי תוריע וילדה זכר אם אשה מורעת תחלה. כל אלו השמועות שאמ' ליה רבא לרבה בר מאיר דברי הגדה הן, ופשוטין הן.

ולמיטרתא. לישא וליתן (שם), ידידו רב לו. יחא לו נאמן לריב ריבו, והאי דכתיב ידיד לשון מלחמה הוא מלחמהה של מוריה

יכול אפי' מעולה בדמים. לקורה יותר מפירות יהא סרק קודם לו: **ס"ל רק.** מיעט הקדמה: **מקוריהו.** מקור שלהן ועיקרן (ס). ל"א הבא לי קור שהוא רך לאכול וגדל סביב שרשיו כלומר כלה עיקרם מפני שמפסיד ונאכל את הקור: **גופני קני דיקני.** מדמי היין יכולין

לנו לקנות קרקעות ואילו דקלי לא קני גופני אין שבהן עולה אלא לדבר מועט: **בתנאי' אע"פ שהוא נוסן לו כו'.** סתמא היא ולא ר' עקיבא קאמר לה: **על מנה לפטור.** גמ' [ג]. מפרש לה: **גב' כל אלו שאמרו.** סלע מנה ומנאמיס וד' מאות דמי צושת הן: **אכל זעור.** שדואג על צושמו אינו נמחל לו: **שהיה לו לנמור.** דרך ארץ ולא למד מדקאמר ליה רחמנא נביא הוא דמשמע אין ממש בדבדין ורלוי אתה ליהרג: **שכנס זרע.** צנמני אשה לא יכולה לפלוט: **פי טבעת.** נקב הגדולים לפנות: **פקד.** מדלא כתיב ויפקוד את שרה וכתיב פקד משמע פקד כבר מחילה לאצנימלך: **נבדי הולא לקי כרצא.** קון הגדל אכל הכרוב כרצא לעקרו פעמים שנקער הכרוב עמו וממלא לוקה צבילו. כלומר שכיני רשע לוקין עמו: **כולנס פשענס.** אף הניצא צנשמע: **עד אנה מאנסס.** ומשה ואהרן ככלל: **אוסס שהופלו שמוסס.** צנרכת משהי' דן וצולון גד ואשר ונפמלי הודיעך הכמוצ שחלשים שצכוין היו וצריכין חיזוק לפיך כפל את שנס לחוקס) ואותן הביא יוסף לפני פרעה כדי שלא יכיר אותם להיות ראשי גייסות ולהטריחם: כל השצטים ילאו עצמותיהם ממנאריס ונקצרו צאדך ישראל שנאמר והעלימם את עצמותיו מזה אתמס (שמות יג) משמע שאף עצמותם העלו ולא נכתב יוסף אלא להודיעך שצחו של משה סכל ישראל נמעסין צניח והוא עסק מנאיה: **מגולגלין צארו.** לא היה שלדו קיימת ומחוצרת מפני ידיו דקאמר ליה ליעקב אס לו^א אציאנו אליך וחטאתי לך כל הימים (בראשית מג) ואע"פ שנתקיים התנאי נפקא לן במסכת מכות (דף יא:) **קללת חסס אפי' על תנאי היא צאה:** **מי גרס לראובן כו'.** מדרש אגדה הוא צנחמנא^ט מכיון שהודה ליהודה ואמר דזקה ממניי' עמד ראובן ואמר אני צנצנתי יצועי אצי: **נשפא.** נכנס כל עכס ונמחצר למקומו שסף משס. **נשפא אשלוויי"ה** שדוני"א צלע"ו כמו שף מדוכתים (חולין דף מג:): **אלינא דהנפא.** לא הוה מסתייעא מילתא למימר מילתא דתהוי הלכתא כותיה: **לא הוה סלקא ליס.** כלומר אלינא דהלכתא: **ססלין והצנורין נוסנין לנסן.** והעשירים לא היו נותנין קלותמיהן לנסן: **נצריס.** צנטיס: וטמא

רבנן ולמשקל ומיטרח בהדי רבנן ¹¹ **ועוד מצריו תחיה אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא** ¹⁰ **דאמרי אינשי בחר עניא אולא עניותא אמר ליה דתנן** ⁹ **עשירים מביאין בכורים בקלחות של זהב ושל כסף ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה הסלים והבכורים נותנים לכהנים אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא**

את עצמותיו מזה אתמס, עס עצמותיס, והיו עצמות כל השצטים שלן קיימת יהודה אצריו מתפרקין ומתגלגלין צארו, מפני שגידה את עצמו צערוטו של צנימן וחטאתי לך כל הימים, אפילו לעולם הבא, ומהכא נפקא לן מדי של חסס אפילו על תנאי הוא בא (סוטה ט). מי גרס לראובן שיוודה. צמעה יצועי אצי, יהודה. שהוה צמעה מהר, וכן היה מורית צדיקס, ומדרש אגדה דר' תנחומא כשאמר יהודה דזקה ממני עמד ראובן ואמר צנצנתי יצועי אצי, ועכשו ימי ראובן, שלדו קיימת כאלו הוא חי, חמת ליהודה שהוא מתגלגל (שם). לשפא. למקוס שנתקן משס, כמו דשף מדוכתיה (שם) נכנסו עצמותיו למקוס חיורס שספו משס (מכות יא:). למתיבתא דרקינא. לישא וליתן עס שאר החכמים (סוטה ט). ולמשקל (שם) ירי צו כס לריב ריבו לעצמו נגד סחיריו (מכות יא:). אליבא דהילכתא. לא היה זוכה לומר דבר המתקבל (סוטה ט).

החובל פרק שמיני בבא קמא

צב.

לאַמחר אייתי א"י מקוריהו. משמע דגופני עדיפי מדיקלי ותימה דצהאשה שנפלו לה נכסים (כמוצות עט. ושס ד"ה חילני) אמר גבי נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע דיקלי ואילני דקלי חילני וגופני חילני אלמא גופני גריעי אפילו מאילני דגריעי מדיקלי וי"ל

דצגפניס כשאדס טורח לומר ולתקן הכרס יש בהן ריוח גדול אצל צנכסי אשמו אס היה קונה גפניס מתוך שצריכיס הולאה מרובה לא היה הצעל חושש להוציא על נכסי' והיו הולכין לאיצוד לפיך טוב לקנות דקליס שאין צריכין יאיאה וממילא אחי צהו שצמא וטוב הוא לשניסס ועוד מפרש ר"ת דהמוכר את הספינה (ב"צ פב. ושס ד"ה מתקף) דפירי דדיקלא מתקיימין טפי מאילני וגופני וצנכסי מלוג של אשה צעינן דצר המתקיים יומר:

כאשר אמר אברהם א' אבימלך. לאו צהריון משמעני שהרי המלאכים צישרו את שרה מפסח שלפניו אלא ילדה צריות כמו שהתפלל על אצנימלך: **אצ"ו הנכפלין בשמות.** צנראשית רבה יש איפכא שהנכפליס גצוריס היו כמו יהודה שנכפל: **מי גרס לראובן שהודה יהודה.** אע"ג דלמר צמדרש וישצ ראובן אל הצור מלמד שצז משקו וממענימו צנצנל יצועי אציז וזה היה קודס דמעשה תמר מכל מקוס לא הודה צצניס עד אמר שהודה יהודה: שיתין

לא בעי אהדורי אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן השב אשת האיש מכל מקום ודקא אמרת ³ הגוי גם צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי אחותי היא והיא גם היא אמרה אחי הוא נביא הוא וכבר לימד אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתיה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו אשתך היא אחותך היא מכאן לבן נח ² שנהרג שהיה לו ללמוד ולא למד: ⁴ כי עצר עצר ה' אמר ר' אלעזר שתי עצירות הללו למה אחת באיש שכבת זרע שתיס באשה שכבת זרע ולידה במתניתא תנא שתיס באיש שכבת זרע וקטנים שלשה באשה שכבת זרע וקטנים ולידה רבינא אמר שלש באיש שכבת זרע וקטנים ופי טבעת ארבעה באשה שכבת זרע ולידה וקטנים ופי טבעת: ⁴ בעד כל רחם אמרי דבי ר' ינאי אפילו תרגולת של בית אבימלך לא הטילה ביצתה א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה א"ל דכתיב ⁵ וה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ² ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו [וגו'] וכתיב ⁶ וה' פקד את שרה כאשר אמר וגו' כאשר אמר אברהם ⁷ אל אבימלך אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי בהדי הוצא לקי כרבא א"ל דכתיב ⁷ למה תריבו אלי כלכם פשעתם בי נאם ה' אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ⁸ עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורותי אמר ליה רבא לרבה בר מרי כתיב ⁹ ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים מאן נינהו חמשה א"ל הכי א"ר יוחנן אותן שהוכפלו בשמות יהודה נמי איכפולי מיכפל אמר ליה למילתיה הוא דאיכפל ¹⁰ דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב ¹⁰ יהי ראובן ואל ימות ויהי מתיו מספר וזאת ליהודה כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שבא משה ובקש רחמים אמר לפניו רבונו של עולם מי גרם לראובן שיודה יהודה ⁶ מיד שמוע ה' קול יהודה על איבריה לשפא לא הוו קא מסקי למתיבתא דרקינא ¹¹ ואל עמו תביאנו לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן ¹¹ ידיו רב לו לא הוה סליק ליה שמעתתא אליבא דהלכתא ¹¹ ועוד מצריו תחיה אמר ליה רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא ¹⁰ דאמרי אינשי בחר עניא אולא עניותא אמר ליה דתנן ⁹ עשירים מביאין בכורים בקלחות של זהב ושל כסף ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה הסלים והבכורים נותנים לכהנים אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא

את עצמותיו מזה אתמס, עס עצמותיס, והיו עצמות כל השצטים שלן קיימת יהודה אצריו מתפרקין ומתגלגלין צארו, מפני שגידה את עצמו צערוטו של צנימן וחטאתי לך כל הימים, אפילו לעולם הבא, ומהכא נפקא לן מדי של חסס אפילו על תנאי הוא בא (סוטה ט). מי גרס לראובן שיוודה. צמעה יצועי אצי, יהודה. שהוה צמעה מהר, וכן היה מורית צדיקס, ומדרש אגדה דר' תנחומא כשאמר יהודה דזקה ממני עמד ראובן ואמר צנצנתי יצועי אצי, ועכשו ימי ראובן, שלדו קיימת כאלו הוא חי, חמת ליהודה שהוא מתגלגל (שם). לשפא. למקוס שנתקן משס, כמו דשף מדוכתיה (שם) נכנסו עצמותיו למקוס חיורס שספו משס (מכות יא:). למתיבתא דרקינא. לישא וליתן עס שאר החכמים (סוטה ט). ולמשקל (שם) ירי צו כס לריב ריבו לעצמו נגד סחיריו (מכות יא:). אליבא דהילכתא. לא היה זוכה לומר דבר המתקבל (סוטה ט).

עין משפט ונר מצוה

קד א מיי פ"ו מהל' מלכים הלכה ח סמג לאון רטו: קה ב מיי פ"ה מהל' חובל ומוחק הל' ט ופ"ב מהל' תשובה הל' ט סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכב סעיף א:

קו ג מיי שס הלכה י ופ"ו מהלכות דעות הלכה ו ופ"ב מהלכות תשובה הלכה י טוש"ע סי' תרו סעיף א צה"ה:

קו ד ד מיי פ"ה מהל' חובל ומוחק הלכה יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכב סעיף י:

קח ו ד מיי שס סמג שס טוש"ע ח"מ סי' שפ סעיף א:

קח ח מיי שס הלכה יג טוש"ע שס סעיף צ: קי ט מיי פ"י מהלכות מלכים הל' א סמג לאון רלצ רלג:

קיא י מיי פ"ה מהל' צבורים הל' ח סמג עשין קלט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לראובן שיודה יהודה שמת כנ"ל וזיכת מר ממקו: (ב) ש"ד ד"ה מקוריהו מקור שלן ועיקרן כלומר כלה עיקרם מפני שמפסיד ל"א הבא לי וכו' שרשיו ונאכל את הקור כנ"ל:

לעוי רש"י

אשלוויי"ה שדוני"א [אישלווישדורו"א]. מקוס הנקט, פקד.

מוסף רש"י

קרקע את כסותיו שבר את כדי חיוב. דהכי קאמר ליה אס מלרס קרע ושלס, אכל פירש לו על מנח, פסור (ועי' ב.). בהדי הוצא לקי כרבא. משל הידוע הוא, על ידי הרשעים מתקנין הכשרין (שמות טז כח). כלכם פשעתם בי. אף הצדיקים צנשמע (ירמיה ב). אותן שהוכפלו בשמות. שאותן סכפל משה שמונת סס מהלשים ואותן הביא לפני פרעה, יהודה שהופלס שמו לא הוכפל משום מלשות אלא טעס יש דבצר (בראשית מז ב). עיי"ש שכיח בספרי,

ושבד"ר פירשו אותן שלא כפל ששמות. מאי דכתיב יהי ראובן כו' וזאת ליהודה. אין לך צנרכת כל השצטים מתחת חמת חוק מוז (סוטה ט). מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להתחיל צנרכת יהודה צלגון חמת ליהודה, אלא לפי שדיו עצמות כל השצטים שלדן קייס ושל יהודה מגולגלין, אמר לשון וז יהי ראובן, כלומר ראובן שלדו קיימת כאלו הוא חי וחמת תהיה ליהודה שסס מגולגלין (מכות יא:). עצמותיו של יהודה מגולגלין. עצמות כל השצטים העלו מתחריס, והוא שאמר יוסף והעלימם